

Çöldə səhər və axşam

Hekayə

Mən səfəli bir yerdə doğulmuşam. Hər halda valideynlərim belə deyirdilər. İki yamyaşıl dağın arasındakı kiçik bir kənddə... Dörd bir tərəfində bulaqlar şırıldayan səliq gözəllik saltanatında. Amma mana elə gəlir ki, sanki gözələmi ucuz-bucaqsız bir çöldə, düzənlikdə açmışam. Niyə belə düşünürəm, bilmirəm.

Çölün gerek günün iki vaxtında - səhər və axşam, gün doğanda və batanda görəsən. Elə bir çöldə ki, səma başın üstündə mavi bir günbəz kimi durur və nə qədər qaçsan da yenə özünü ovuc içi hamar bir dairənin ortasında görəsən.

Budur, səhərdir. Günəş hələ doğmayıb. Şərqdə üfük tül pərdədə tutub yanır. Səma yuxarı gəldikcə çəhrayı, daha sonra isə açıq narıncı rəngə batır. Çöl üzərində titrək, narın, süd kimi bir səhər köpürüb-daşır. Sənə elə gəlir ki, istəsən ovicilərini səhərlə doldurub yuyuna bilərsən.

Gece bütün boylarını silib aparıb. Baxışların heç nəyə toxunmadan düz gedib üfucə dayanır. Ancaq elə bil hardasa uzaqdan ağappaq ucu-bucağı olmayan bir səg gəlir. Bu səg, bu uğultu səhərinmi, yoxsa çöllümlü səsidir, bilmək olmur. Gece çoxdan itlə de, ətri qalır. Bəlkə də bu səhərin ətridir. Uzaq üfucün bir parçası hey qızdır, qızdır. Orda indicə günəşin doğacağı halədə qızıldan bir yol, çiğir sənə tərəf uzanıb gəlir. Bəlkə də bu günəşin əlidir, uzadıb dünyamızdan yapışır qalxır. Sənə elə gəlir ki nəheng bir çarxi bu qızıllı xətt üstə itələsən, diyirilib gedib-gedib üfucdən aşağı düz günəşin üstünə düşəcək.

Üfuc də hey qızdır, qızdır və get-gedə yağından qalan qara yara kimi qaralır. Budur nəhayət Günəşin nap-nazik qırağı görünüb üfucdən qalxır. Bu balaca qırmızı qövş getdikcə böyüyür, böyüyür. Bu nədir, aman allah, bu boyda Günəşimi olar? O iri, qırmızı bir hövsər (düyü arıdan girde taxta) kimi yerlə göyün arasında, üfucün üstündə dayanır. Sən heyretlə dayanıb baxırsan. Deməli Günəş buymuş! Və bu qədər sadə göründüyünə görə elə bil bir az məyus da olursan. Birdən-birə duyursan ki bir azdan o yenə səmada gur-gur qaynayan nəheng bir odlu küre olacaq.

Budur, ucuz-bucaqsız düzənlikdə birdən-birə bir-birine qarşıvır və

yerlə-göy arasındakı sərhəd sanki gözden itir. Hər şey Günəşin şəfeqlərində çimir. Sən dünyanın ortasındasan. Çöl ağappaq bir işıq dnyasında aşib-daşır. Hiss edirsən ki bu işıq o qədər boldur ki, sinən o qədər işıqla dolur ki, dönə-dönə dərindən nəfəs alırsan və istər-istəməz qeyri-ixtiyari sinəni dolduran sevincin boluğundan qaçmağa başlayırsan.

Geriye baxanda birdən-birə heyretlə görürsən ki, sinin kölgən düz uzanıb neçə kilometr uzunluğunda olub üfucə qədər gedib-çatır. Bali, bu üstünə düşən Günəşin sayəsində əmələ gələn kölgədir.

Çölün səhən belə olur. Bəs axşamı?

mədən hüyecana gələrdin. Orda - üfucdə bir parça səma qızıllı bir səvinc çəllayır. Sənə elə gəlir ki, ağır boylansan orda qızaran üfucün ortasında allı-güllü bir ələm görürsən.

Birdən-birə qeyri-ixtiyari ağır-ağır dizlərin qatlanır. Və görürsən ki batan Günəş bütün işığıni tül pərdə kimi yığıb özü ilə aparır və çölə həzin, ilıq bir axşam çökür, nəse ilıq, yüngül, şəffaf bir pərdə yavaş-yavaş çiyinlərinə enir. Bu, çölə düşən iyul axşamıdır.

Elə bil çöldə kimse yavaş-yavaş lampanın işığıni azaldır, azaldır və çölə artıq ipək deyil, maxmar kimi qalın, bir qədər də vahiməli, amma səhər kimi yüngül bir qaranlıq çökür.

Sapsarı günəş qərbdə üfucə tərəf sallanır. Düz sənin boyun bərabərində bütün çöl qızıl selində aşib-daşır. Günəşə baxa bilmirsən, gözələrin kor olur. Rəngbəreng ayıdışayıcı, devoctu, quzuqulağı, çobanyastığı kimi otlar hamısı bir rəngdədir. Bir rəngdə olan xalı-xalça kimi çölü örtüb. Yaxındakı otların başından və saçaqlarından elə bil şəfeq salxımları sallanıb. Bəli, çöl ucuz-bucaqsız Günəşin sahilindədir. Və Günəş də yavaş-yavaş qızırıb sanki lavaya batır, batır, batır...

Çöl zindandan çıxan dəmir lövhə kimi qıpırmızı qızdır. Günəş yavaş-yavaş elə bil çölü kəsib keçir və otlar yenə ağ, qırmızı, mavi, çəhrayı rənglərinə boyanırlar.

Sən ilk dəfə burada sonsuzluq içində tək-tənha olduğunu hiss edirsən. Hiss edirsən ki, doğrudan da dünyada hamı indi sən olduğun kimi tək-tənhadırlar. Qəlbin rıqqetlə vurur. Unutduğun xatirələr oynar, ancaq yaxşı ki Günəşin batdığı yerdə üfuc hələ al-əlvandır. Yoxsa vahit-

Və elə bil sən qara bir çaya və ya dənizə bəatırsan. Üfucün dairəsi və çöl get-gedə kiçilir və sən də çöllün özü kimi qaranlıq qərq olursan.

Bu axşamdır, çöllün axşamı, bütöv, saf, bakıra bir axşamın tantenası...

Orda - nəheng evlərin içində və ya meşələrdə, dağlarda axşam parça-parça, delik-deşik olur. Burada isə o bütövdür, dünyanın özü kimi nəheng və bütöv.

Yadına düşür ki, bayaq çöl günəşlə dolu iken nəhaq yerə ovuncu şəfeqlə, işıqla doldurub götürmədin. İndi ovuncu açib işığı göyərçin kimi ala qararılığın içinə buraxardın. Yox, yaxşı ki götürməmişin. Yoxsa bir ovuc işıq əsir kimi bu sonsuz axşamın qucağında çırpınıb qalardı.

Səma isə əvvəl gömğöyü göyərir, sonra orda-burada odlu deliklər açılır. Elə bil orda bu qaraya çalan səmanın özü bütöv bir küre od tutub yanır.

Bu, axşamla gecenin sərhəddir. 1971-ci il

Əlisa NİCAT